

■ Kuigi on talv, võib praegugi näha, kuidas meri tungib Valgerannas peale ja kaldaastang taganeb erosiooni toime pidevalt.

Urmas Luik

Pärnu rand kogub liiva, Valgerand loovutab

Tõnu Kann

Juba 160 aastat on Pärnu muulid hoidnud laevatatavana sadamat, aga vanade kaartide võrdlus tänapäevastega, mõõtmised ja rehkendused näitavad, et just nende vesirajatiste mõju siinsetele randadele on kohati hirmuäratav.

Valdeko Palginõmm, kes meregeoloogina on 1970. aastatest küll töös, küll hobi korras jälginud ja uurinud Pärnu randades setteliivade liikumisi, ütleb üsna veendunult, et Valgeranda, kus traditsiooniliselt peesitatakse, pole mõtet suvitamise mõttes investeerida. Nimelt uhub meri järjekindlalt rannast liiva minema ja setteid juurde ei tule. Vastas on viirsavikiht, mis on külm ja niiske ega kutsu külitama.

"Valgerand taganeb merest aastas keskmiselt meetri jagu," sõnas mere-

■ 1993. aastaga võrreldes on astang taandunud 30 meetrit. Kaarel Orviku

ritammi ette, kuhu kuhjuvad uued luited ja merest küürutavad madala vee-seisu ajal uued leetseljakud. Seega tuleks liiva sealt hakata tagasi pumpama või nihutada suvitusranda Audru suunas. "Nüüd, haldusreformi järel on

Valgeranda on püütud mõnel loigul liivade uhtumise eest kaitsta rannakividega kaitsevali ladumisega. Palginõmm soostus, et see on abivahend, kuid ajutine. "Seda võib võrrelda uri-seva koera ja aia näitel: õrritad aia

Pärnu rand kogub liiva, Valgerand loovutab

Tõnu Kann

Juba 160 aastat on Pärnu muulid hoidnud laevatatavana sadamat, aga vanade kaartide võrdlus tänapäevastega, mõõtmised ja rehkendused näitavad, et just nende vesirajatiste mõju siinsetele randadele on kohati hirmuäratav.

Valdeko Palginõmm, kes meregeoloogina on 1970. aastatest küll töös, küll hobi korras jälginud ja uurinud Pärnu randades setteliivade liikumisi, ütleb üsna veendunult, et Valgeranda, kus traditsiooniliselt peesitatakse, pole mõtet suvitamise mõttes investeerida. Nimelt uhub meri järjekindlalt rannast liiva minema ja setteid juurde ei tule. Vastas on viirsavikiht, mis on külm ja niiske ega kutsu külitama.

"Valgerand taganeb merest aastas keskmiselt meetri jagu," sõnas meregeoloog. "Mõnel aastal rohkem, teisel vähem. Aastal 2005, kui merre uhuti määratu hulk rannaliiva, taganes rand kohati neli meetrit."

Häda on selles, et liiva pole juurde tulemas, sest sadamale hädatarvilikud muulid on liivade looduslikul liikumisel ees.

Palginõmme kinnitusel liiguvad liivad Läti poolt põhja suunas ja jäävad muulide taha kinni, mistõttu vastupidi Valgerannale kasvab Pärnu keskrand, suvitusala laieneb mere suunas, mis on suvituse seisukohalt hea. Aga halb Valgerannale.

Linnakeskkonnale muutub üha keskrauda kogunev liiv aeg-ajalt probleemiks: meretuul kipub liiva üles keerutama ja tänavale kandma. Seejärel on aastakümnete jooksul püstitatud rannapiirile hooneid ja istutatud puid, ehitatud betoonrinnatise ja rajatud hekke.

"Kui võrrelda vanu merekaarte tänapäevastega, siis Pärnu sadama vasakmuuli välisservas on 100 aasta maa tunginud mere suunas üle 700 meetri," märkis Palginõmm. "See liiv pidanuks jõudma Valgeranda."

Kuid ei jõua. Valgeranna suvitus- alalt uhutav liiv kandub Audru pold-

■ 1993. aastaga võrreldes on astang taandunud 30 meetrit. Kaarel Orviku

ritammi ette, kuhu kuhjuvad uued luited ja merest küürutavad madala vee-seisu ajal uued leetseljaked. Seega tuleks liiva sealt hakata tagasi pumpama või nihutada suvitusranda Audru suunas. "Nüüd, haldusreformi järel on see küsimus – mida ette võtta? – juba Pärnu linnavolikogule," tähendas Palginõmm.

Samal ajal kasvab Vana-Pärnu rand mere suunas nagu keskrandki. Sinna kannab setteid Audru jõgi, aga osalt paiskab vajaliku nurga alla lainetav meri liiva Vana-Pärnusse Valgerannastki.

Valgerand taganeb merest aastas keskmiselt meetri jagu.

Valdeko Palginõmm

Vana-Pärnu karjamaa on aastate vältel nii salakavalalt merd vallutanud, et mõni aeg tagasi, kui kehtivate merekaartide järgi tähistati Pärnu paremmuuli välisküljele jäävat poole kilomeetri laiust kalapüügikeeluala, sattus üks meremärkidest GPSi abil ülesotsituna Vana-Pärnu karjamaale. Üsna kaugele rannast, kus parasjagu karjatati linnalehmi.

Valgeranda on püütud mõnel loigul liivade uhtumise eest kaitsta rannakivide kaitsevalli ladumisega. Palginõmm soostus, et see on abivahend, kuid ajutine. "Seda võib võrrelda uriseva koera ja aia näitel: õrritad aia taga koera, kes sulle hambaid näitab, aga kui ühtäkki aed vahelt kaob, kargab koer sulle kallale," näitlikustas Palginõmm. "Meri teeb ühel päeval samuti: murrab takistusest läbi ja kahmab suurema tüki, kui teinuks aastate vältel, tasapisi."

Samal ajal on muutused looduses üha kiirenenud. "Kui veel mõnekümne aasta eest võisid vanaisad lastelastele rääkida, kuidas nende noorusajal üks või teine asi rannas oli, siis nüüd mäletavad inimesed muutusi ühe inimpõlve piires," sõnas Palginõmm. "Samal ajal ei ole muutused lineaarsed, vaid aastati erinevad, seega lühemas perspektiivis ennustamatud."

Küsimusele, kas linnalehmadega randade puhastamine võib Pärnus samuti setteliiva liikuma päästa, vastas meregeoloog, et roostik kaitseb tõesti liiva, kuid merest vabal maal rannakarjamaade taastamine endast ohtu ei kujuta. Küll aga vees või veepiiril kasvava roostiku eemaldamine. "Halb näide on Lottemaa, kus vabaneti rannaroostikust, et avada vaade merele ja suplema pääseda. Tagajärjeks eriti võimas rannaliiva merre uhtumine. Ja see tendents seal jätkub," hoiatas Palginõmm.